

- 1909: *Catàlech de la Biblioteca Musical de la Diputació de Barcelona*, 2 vols.
Joan I d'Aragó, compositor (Estudis Universitaris Catalans i en «Riemann-Festschrift».
L'Eglogue: «La forêt sans amour» de Lope de Vega, et la musique et les musiciens du théâtre de Calderon, en *Sammelbände der IMG.*
Comentarios a una carta inédita de Victoria, en *Revista Musical de Bilbao* y, en francès, en *Sammelbände der IMG.*
 1910: *Músicos contemporáneos y de otros tiempos. Estudios de vulgarización*. Primera serie. (París, Ollendorf.)
 1911: *Jornadas de Arte (1841-1891)*, autobiografia. (París, Ollendorf.)
Orientaciones (1892-1902). Continuació de l'anterior.
 1918-1922: *Cancionero Musical popular español*, I-IV (Valls, Castells).
 1922: *Jornadas postreras (1903-1912)* darrera part de l'autobiografia.

Lluís Marian Vidal (1842-1922)

Amb la mort de l'enginyer i eminent geòleg Lluís Marian Vidal, Catalunya perdia un dels seus prehistoriadors més benemèrits, en realitat el primer que començà d'investigar metòdicament els nostres temps primitius. Portat als estudis prehistòrics des de la geologia, en la qual fou un veritable mestre, d'autoritat reconeguda fins a l'estranger, des de mitjans de l'últim terç de la passada centúria, començà d'inquirir en els seus viatges geològics l'existència de coves i de sepulcres megalítics. Ell en descobrí nombrosos de les terres lleidatanes i gironines, els publicava curiosament, així com excavà diferents coves dels massissos del centre de la comarca de Lleyda (cova del Tabac de Camarassa; cova Negra, de Tragó de Noguera; cova del Foric, d'Os de Balaguer, etc.), fent sempre les seves excavacions amb rigorós mètode científic, llavors desconegut totalment a Catalunya en les investigacions prehistòriques. Don Lluís M. Vidal, en tots els seus viatges, no deixà mai de cercar els indicis prehistòrics, procurant al mateix temps mantenir-se al corrent dels treballs estrangers. Així quan amb la fundació de l'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS es començà de pensar en organitzar seriosament la investigació de la Prehistòria catalana (mort Mn. Font i Sagué, el seu deixeble que havia començat d'explorar els jaciments de Capellades, juntament amb el seu descobridor Dr. Romaní), D. Lluís M. Vidal fou la persona obligada per encarregar-se'n. A aquesta nova fase de l'activitat del Sr. Vidal pertanyen les seves excavacions a l'Abric Romaní i a l'estació Agut, de Capellades, l'estudi de les pintures de Cogul, així com el de les col·leccions del Museu de Sabadell, acabat de fundar i que s'apressà de visitar. Llavors començà de treballar juntament amb un altre distingit investigador, al qual la nostra prehistòria deu també molt, don Manuel Cazorro. Fruit d'aquesta col·laboració, sovint amb l'ajuda d'altres entusiastes, que després continuaren llurs treballs a l'INSTITUT, els Srs. Colominas i Pallarès, foren diverses excavacions profitoses. D'aquest temps en què s'inicia ja una investigació en més gran escala són l'exploració de noves coves, i l'acabament d'algunes que abans el Sr. Vidal no havia pogut acabar d'explorar. Esmenten sobre tot l'excavació de la important estació solutriana de Sant Julià de Ramis. Entre tant, el Sr. Vidal havia estat el consultor obligat de tots els aficionats als estudis prehistòrics a la nostra terra i havia intervingut utilíssimament per a la ciència, en l'excavació de la Cova Fonda de Salamó (anomenada també de Vilabella) i en la de la cova de Santa Creu d'Olorde. Malauradament l'edat i l'estat delicat de la seva salut no li permeteren ja més d'emprendre personalment els treballs d'excavació, però ell fou dels qui més féu present a l'INSTITUT la necessitat d'organitzar un servei regular d'investigacions prehistòriques, com del 1915 ençà funciona ja normalment. Però fins en la seva vellesa no deixà mai de conrear la prehistòria; dels últims anys de la seva vida daten els seus descobriments de roques a Campmany, amb gravats d'estilitzacions humanes neolítiques, com les de les últimes fases de l'art rupestre peninsular, descobriments fets durant els seus sojorns estivals a la seva finca d'Agullana.

La bibliografia nutrida i variada de Lluís M. Vidal, establerta pel seu deixeble Mn. J. R. Bataller (*Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya*, XXXII, 1922, pp. 119-125) reflexa la seva gran activitat manifestada en diverses direccions. Perquè, ultra la seva obra com a prehistoriador, el Sr. Vidal és una personalitat que fa època en la investigació de la geologia i paleontologia de Catalunya, que es pot dir que a ell deu, ultra el curós estudi dels seus diferents problemes, la sistematització dels seus resultats. Però ni amb això s'acaba la llista dels seus grans mèrits: limitem-nos a citar la seva brillant gestió com a enginyer de mines i les seves obres filan-

tròpiques, que a la seva vila d'Agullana prodigà, entre les quals són especialment meritòries la construcció d'escoles, amb el complet material d'ensenyament.

Siguin aquestes ratlles un coralíssim homenatge d'admiració i d'afecte pel col·laborador del nostre ANUARI, per l'home bo que sabé fer-se tan acreeador a l'agraïment dels seus conciutadans i que fins en el seu darrer gest — la donació de les seves col·leccions a la ciutat de Barcelona perquè fossin conservades en els seus museus — volgué donar un alt exemple de desinterés, de patriotisme i d'amor a la ciència. — P. B. G.

Maties Pallarès i Gil

Era un comerciant de professió, modest i afectuós. Fins que hom el tractava no es donava compte que darrera aquesta apariència humil i simple hi havia un home d'una gran erudició i d'una gran passió. Era de les terres de frontera lingüística de la banda de Terol, nat a Penarroja el 24 de febrer de 1874 i es va formar primerament al costat del nucli d'estudiosos, tan interessant, que hi havia aleshores al Baix Aragó i que feia una Revista i iniciava excavacions, presidit per la figura simpàtica i venerable de D. Santiago Vidiella. Després vingué a Barcelona i treballava amb tota l'assiduitat que les seves ocupacions feien possible, a l'Arxiu de la Corona d'Aragó. D'aquí sortiren els seus estudis *La Caja de Valderrobres o Peña de Aznar la Gaya* (1905), *Don Blasco de Alagon Señor de Morella* (1909, en el *I Congrés d'Història de la Corona d'Aragó*), *Aragón y el Fuero de Sobrarbe* (1917). Des del 1914 col·laborà en les exploracions de prehistòria de l'INSTITUT, treball al qual l'havia especialment preparat la col·laboració donada per llarg temps al «Club Muntanyenc», de Barcelona. Ell havia dirigit o col·laborat en les excavacions de Sant Julià de Ramis, de Tartareu, de Salamó, d'Olèrdola, de Benifallet i d'altres encara, els resultats de les quals s'han anat publicant en els volums anteriors del nostre ANUARI i que acabem de donar en aquest que ell ja no podrà veure. Darrerament treballava encara ple d'entusiasme, a la vil·la romana de Tossa. El 10 de desembre del 1924, moria a Barcelona i els qui havíem tingut el goig de tractar-lo recordarem sempre amb enyorança aquell company entusiasta en el treball, l'home de ciència i d'observació del qual podien encara esperar tant els nostres estudis. — F. M. T.

Josep Font i Gumà

Nat a Vilanova el 23 de gener de 1859 hi moria el 4 de juliol de 1922. Era arquitecte, sortit de l'Escola de Barcelona l'any 1885; abans ja però de rebre el títol havia treballat amb En Domènech i En Vilaseca; més tard va col·laborar amb En Gallissà (església de Cervelló, altar de la Santíssima Trinitat a Santa Maria del Mar, a Barcelona). Ha deixat a la nostra ciutat, a Vilanova i a Sitges, obres ben estimables. L'any 1911 entrà a la Diputació i fou així un dels diputats fundadors de la Mancomunitat de Catalunya. Era membre de la Junta de Museus i havia estat President de l'Associació d'Arquitectes. L'obra seva, però, més important va ésser la col·lecció de rajoles. Ell era un apassionat d'aquestes petites obres de ceràmica vidriada, a les quals els nostres passats havien sabut donar una singular bellesa, aquelles rajoles, lloades per l'Eximènic i que en ple Renaixement s'exportaven encara per a decorar sales i palaus sumptuosos, com el Vaticà, per exemple. Quan En Font començà la recerca eren poques encara les col·leccions existents, la d'En Rogent, la d'En Rigalt, la d'En Pau Milà, la del vell Santacana i la major part encara no limitades a les rajoles. En Font es va posar molt jove a arreplegar el seu material i sense plànyer treball ni esforç anava per tots els indrets de Catalunya, seguint les velles cases, els vells monuments, cercant en el recó abandonat, en la cambra inestimada, les rajoles que un cop trobades no era sempre fàcil d'adquirir. El martellet i l'escarpra eren els seus companys inseparables, cap oportunitat no era desaproveitada. Hom conta anècdotes singulars dels procediments que havia hagut d'emprar algunes vegades per a procurar-se alguns exemplars interessants, les rajoles arrencades de nit, les tretes de lloc mentre el propietari amb tota la seva família i els servents posen quiets davant una cambra fotogràfica esperant que hom faci el retrat promès; tants d'altres trucs que tots els col·leccionistes compendran i excusaran i que han salvat de la destrucció tants d'exemplars preciosos que altrament haurien anat dispersos o perduts. Ell no era però un col·leccionista perquè sí, que es limités a anar engrandint la seva sèrie, era un estudiós i va arribar a ésser un expert i un coneixedor com pocs. El seu llibre *Rajolas Valencianas y Catalanas* publicat en el 1905